

# ДИСКУСИЈА

## *Друже уреднице,*

Молим Вас, да у следећем броју Историјских записа објавите одговор на део дискусије др С. Баковића, који се осврнуо и на моје ставове у расправи о неким рефератима, поднетим на научном скупу посвећеном 30 годишњици устанка и револуције у Црној Гори 1941—1945, чији је материјал објављен у двоброју Историјских записа 3—4/1971.

1. Др С. Баковић ми приписује да сам у својој дискусији дао „Паушалну преоштру и ненаучну оцену о рефератима које смо чули на овом симпозијуму“ (стр. 682 наведених Историјских записа). Читаоцу, предходно дугујем једно објашњење: Др Баковић је говорио у мом одсуству, тако да сам у стању да се осврнем на његову критику тек данас, послје објављивања материјала с овога скупа. Из цитираног дела излагања др Баковића могло би се закључити да он сматра да сам давао оцену свих реферата (... оцену о рефератима које смо чули на овом симпозијуму), што међутим није тачно. Држећи се укорене праксе ја сам појединачно говорио реферате о којима сам говорио. Дискутовао сам, једном речју, о конкретним темама, расправљајући само с неким подносиоцима реферата, присутним у сали, руковођен искључиво тиме да конфронтирам гледишта у име решавања или отварања проблема који су покренути. Уверен сам да је тон моје дискусије био на нивоу колегијалног уважавања и поштовања. Супротан субјективни утисак није никада искључен, са свим компаративним или другим асоцијацијама, па је на ту тему узалудно расправљати. Не знам ко је позванији од аудиторијума да

објективно вреднује иступ сваког учесника, па и мој.

2. Ову „Паушалну, преоштру и ненаучну оцену“ реферата др Баковић повезује с позитивним судом писца ових редова о саопштењу друга М. Лековића. Прилазећи Лековићевом саопштењу ја сам изнео једну осведочену методолошку поставку историчара да је за добар историографски резултат битна прецизна реконструкција чињеница, заснована на ваљаним изворима, и зрелој анализи, чији је антипод политичко-социолошко опсервирање које не почива на научном испитивању. Због општер карактера ја сам овај став изоставио из коначне редакције своје дискусије. Међутим, чини ми се да је ово уопштено методолошко медитирање — у сасвим конкретном приступу Лековићевом саопштењу — изазвало код критичара утисак да ја одбацујем друге реферате поднете на овом скупу или да их прећутно обезвређујем. Тим поводом користим прилику да одбадим сваку помисао на сличну намеру. Прво, такав закључак може се извући тек крајњим екстензивним тумачењем изнете опште мисли изречене у врло одређеном контексту. Друго, смело је и неуобичајено извлачити пренаглашене закључке у одсуству инкриминисаног дискусанта. Треће, део реферата нисам ни чуо, па се о њима нисам могао ни изјашњавати. Четврто, „живу реч“ учесника догађаја начелно сам увек поштовао, узимајући је, послје критичке провере, као драгоцену допунски извор. Пето, одкада се професионално бавим савременом историјом сматрао сам за корисно да историчари и ствараоци ове наше „полупрошлости“

укрштају своја мишљења јер од тог добија историјска наука.

Као и на скупу, тако се и сада не слажем с др Баковићем да је саопштење о мисији Атертона „периферна тема“ (па ни „овога скупа“), јер је у питању релевантни историографски проблем, што сам у најкраћим потезима покушао да образложим у својој дискусији, читаоцу приступачној, па се нећу на томе подробније задржавати, сматрајући да би за то требало и далеко више простора.

3. Др Баковић потеже и питање „неке друге ангажованости“, што ми налачи на недоречену политичку инсинуацију. Рекао бих, тим поводом, да сам живео у уверењу да је тај манир ишчезао с научних скупова, али изгледа да сам се преварио.

4. По др Баковићу ја сам категоричан „да су колонисти са Космета били на страни четника“. Ова тврдња је изразита произвољност критичара. Поводом дискусије неких учесника ја сам дозволио себи да поменем један извештај из прве половине 1942. у коме стоји да колонисти са Космета крећу према Васојевићима, истичући недвосмислено да се на основу оваквих појединачних докумената не могу извучити закључци. Сваки стручни и добронамерни учесник скупа могао је лако схватити да овај документ не цитирам да бих „пресуђивао“ о политичком опре-

дељењу колониста са Косова и Метохије у току прошлог рата већ да подвучем колико још неисцрпљених тема стоји пред историографијом савременог доба.

5. Када је већ погрешно започео тумачење моје интервенције није никакво чудо што је у каснијем излагању др Баковић надограђивао путем коришћења исконструисаних оцена („да призивам у помоћ „политику“ или „боље речено, пропале политичаре“, да „оптужујем племе као целину“, да сам склон разним „нетачним, неисправним и необјективним оценама“). Целу ту гомилу вербалних осуда и произвољних квалификација препуштам процени стручног читаоца, којему није тешко да различи стварну критичку реакцију од неодговорне дисквалификације.

6. Ко меша политику и науку најбоље показује однос др Баковића према изворима оновремено утицајних учесника у догађајима који су касније дошли у сукоб с друштвеним развојем ове земље. Сумњам да се може наћи и један научник који би подржао оваква хеуристичка схватања др Баковића, наравно ако се изузму писци који историјску веродостојност процењују према дневним мерилима.

Унапред захвалан на објављивању овог одговора,

*Б. Петрановић*

12. 7. 1972.